

# RETTIGHETER FOR PÅRØRENDE TIL ME-PASIENTER

# NØDVENDIG PÅRØRENDESTØTTE

Pårørende står for nesten halvparten av de samlede omsorgsoppgavene som ytes til pasienter/brukere i dag

Pårørende er den som pasienten definerer som sin pårørende

Samfunnsnyttig

Samarbeid viktig

# DAGENS TEMAER

- **Kommunens ansvar for helse- og omsorgstjenester**
  - Praktisk bistand
  - Støttekontakt
  - BPA
- **Kommunens ansvar overfor pårørende**
  - Opplæring og veiledning
  - Avlastningstiltak
  - Omsorgsstønad
- **Rett til hjelpestønad og pleiepenger fra NAV**
- **Pårørende barns rett til å bli ivaretatt**

# KOMMUNENS ANSVAR FOR HELSE- OG OMSORGSTJENESTER

I pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1 står det:

*«Pasient og bruker har rett til **nødvendige** helse- og omsorgstjenester fra kommunen».*

Kommunens plikt til å gi disse nødvendige helse- og omsorgstjenestene, står i helse- og omsorgstjenesteloven § 3-1:

*«Kommunen skal sørge for at personer som oppholder seg i kommunen, tilbys **nødvendige** helse- og omsorgstjenester»*

Kommunen skal altså tilby det som er «nødvendig».

- Hva er «nødvendig»?

# NØDVENDIGHETSKRAVET

- Må sees i sammenheng med at kommunen også plikter å tilby «forsvarlige tjenester» etter helse- og omsorgstjenesteloven § 4-1.
- Tilbudet må altså være både **nødvendig** og **forsvarlig**
- Hva som er et nødvendig og forsvarlig tilbud, beror på en helhetlig og konkret helsefaglig og sosialfaglig vurdering
- Det som ut fra disse momentene i den konkrete saken blir fastlagt som forsvarlige helse- og omsorgstjenester, vil utgjøre en «minstestandard» som kommunen ikke kan bevege seg under.

- Kommunen bestemmer i hvilken form tjenestene skal gis, men:
- Det skal legges stor vekt på hva pasient/pårørende selv ønsker
- Dersom en bestemt type tjeneste er det eneste alternativ for å yte et forsvarlig tilbud i det konkrete tilfellet, skal kommunen tilby dette.
- Begrenses av likevel av den kompetanse og ressurser som kommunen har tilgang til og den økonomiske situasjonen kommunen er i.
- Kommunen kan imidlertid ikke tilby tjenester under «minstestandarden» i den konkrete saken med henvisning til kommunens ressurser og økonomi.

Helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2 angir det som kommunen som et minimum må sørge for å oppfylle nødvendighetskravet:

- a. helsetjenester i hjemmet*
- b. personlig assistanse, herunder praktisk bistand og opplæring og støttekontakt*
- c. plass i institusjon, herunder sykehjem*

**a. «helsetjenester i hjemmet»**

- Hjemmesykepleie, ergoterapi, fysioterapi

**b. «personlig assistanse, herunder praktisk bistand og opplæring og støttekontakt»**

- Hjelp til egenomsorg, personlig stell og praktisk bistand
- Hjelp til praktiske gjøremål - innkjøp av varer, matlaging, tøyvask osv.
- Støttekontakt
- Brukerstyrt personlig assistent (BPA)

**c. «Plass i institusjon, herunder sykehjem»**

- Ved behov for heldøgns omsorgstjenester



# BRUKERSTYRT PERSONLIG ASSISTENT (BPA)

Pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1 d:

*«Personer under 67 år med langvarig og stort behov for personlig assistanse etter helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2 første ledd nr. 6 bokstav b har rett til å få slike tjenester organisert som brukerstyrt personlig assistanse.»*

Helse- og omsorgstjenesteloven § 3-8:

*«Kommunen skal ha tilbud om personlig assistanse etter 3-2 første ledd nr. 6 bokstav b, i form av praktisk bistand og opplæring, organisert som brukerstyrt personlig assistanse»*

## «LANGVARIG OG STORT BEHOV»

- Med «langvarig behov» menes behov utover 2 år.
- Med «stort behov» menes tjenestebehov på minst 32 timer per uke
- Det kan søkes om BPA selv om vilkårene ikke er oppfylt

# KOMMUNENS ANSVAR OVERFOR PÅRØRENDE

I Helse og omsorgstjenesteloven § 3-6 står det:

*«Til personer med **særlig tyngende omsorgsarbeid** skal kommunen tilby nødvendig pårørendestøtte blant annet i form av:*

- 1. Opplæring og veiledning*
- 2. Avlastningstiltak*
- 3. Omsorgsstønad»*

# VILKÅRET OM «SÆRLIG TYNGENDE OMSORGSARBEID»

- I liten grad presisert i forarbeidene hva som ligger i dette begrepet
- Forarbeidene: Dersom kommunen måtte satt inn hjelp for at oppgavene skulle gjøres, er det særlig tyngende omsorgsarbeid.
  - tunge løft
  - hjelp til forflytning
  - personlig pleie
- Momenter som er av betydning for vurderingen av om omsorgsarbeidet er særlig tyngende:
  - Omfanget (timer per måned) og den fysiske og psykiske belastningen av arbeidet
  - Om arbeidet skjer regelmessig eller periodevis
  - Om omsorgsarbeidet innebærer nattarbeid
  - Varigheten av omsorgsarbeidet
  - Om søkeren har omsorgsplikt
  - Om søkeren har inntektstap

# 1. OPPLÆRING OG VEILEDNING

Hvilken opplæring og veiledning kan man få?

- Det må være en dialog med pårørende om hva veiledningen og opplæringen skal omfatte

Konkret vurdering

Samarbeid

To sentrale momenter ved tildeling/utforming av opplæring og veiledning:

1. Veiledning og opplæringen knyttet til pårørendes arbeidsoppgaver som omsorgsyter

Utførelsen av tunge løft

Aktivitetsavpasning

Opplæring i hjelpemidler

2. Arbeidets innvirkning på pårørendes egen helse

Stresshåndtering

## 2. AVLASTNING

### Hva er avlastning?

- Avlastning er en tjeneste som skal redusere belastningen av tungt omsorgsarbeid og gi pårørende mulighet for fritid og ferier
- Eksempler på avlastningstiltak
  - Plass på aktivitetssenter/dagsenter
  - Timeavlastning i eller utenfor hjemmet (vanligvis til barn)
  - Korttidsopphold
  - Døgnavlastning i avlastningsbolig
  - BPA
- Pårørendes mening
- Ivaretagelse av den omsorgstrengende

# 3. OMSORGSSTØNAD

## Hva er omsorgsstønad?

- En stønad til personer som utfører oppgaver som ellers ville vært utført av kommunen
  - Personlig pleie som kroppsvask
  - Mating
  - Innkjøp/matlaging/rengjøring/tilsyn
- Økonomisk kompensasjon som er skattepliktig
- Skjønnsmessig vurdering
  - Ikke krav om inntektstap
  - Dekker ikke fullt inntektstap
- Den pleietrengende må bo hjemme
- Søknad sendes til kommunen
  - Omsorgsstønad innvilges for ett år av gangen
- Kommunen er pålagt å ha en slik ordning

# MOMENTER VED TILDELING AV OMSORGSSTØNAD

- Hvor tungt omsorgsarbeidet er
- Om omsorgsarbeidet gjelder nødvendige omsorgsoppgaver
- Om omsorg fra søkeren er det beste for den som trenger hjelp
- Kommunen sine ressurser



# HVOR MYE OMSORGSSTØNAD KAN DU FÅ?

- Skjønnsmessig. Ikke full dekning for arbeidede timer
- Saksbehandler ser på antall arbeidstimer og avgjør hvor mange av timene som skal dekkes
- Ganger opp antall timer med kommunens timesats, ofte tilsvarende timelønn for hjemmehjelper
- Ser på andre tjenester du mottar  
Ev gjøre fratrukk for eksempelvis hjelpestønad

# HVORDAN SØKE OM HJELP FRA KOMMUNEN?

- På din kommunes hjemmeside finner du søknadsskjema
- Søker ikke om en spesifikk tjeneste, men kan opplyse i søknaden hvilken tjeneste man ønsker
- Kommunen tar kontakt for å avtale hjemmebesøk
- Dialog med kommunen om hvilke tjenester som kan tilbys
- Vedtak om tjeneste

# UTFORDRINGER MED TILBUDENE FRA KOMMUNEN

- Kommunens økonomi
- Ingen ubetinget rett
- Forskjeller mellom kommunene
- Uforutsigbart
- Det kan være uklare forhold mellom omsorgstønad fra kommunen og ytelser fra NAV

# HJELPESTØNAD

## Hvem kan få hjelpestønad?

I folketrygdloven § 6-4 første ledd står det:

*«Hjelpestønad ytes til et medlem som på grunn av varig sykdom, skade eller lyte har behov for særskilt tilsyn og pleie. Hjelpestønad gis bare dersom det foreligger et privat pleieforhold»*

- Skjønnsmessig vurdering av om hjelpen er nødvendig
- Pleieforholdet må være privat, hjemmesykepleien er ikke omfattet
- Ingen aldersgrense

# NÆRMERE OM VILKÅRENE FOR HJELPESTØNAD

- Folketrygdloven § 6-4 : «*behov for særskilt tilsyn og pleie*»
  - Tilsyn eller hjelp til personlige gjøremål som andre mennesker ikke trenger
    - Stell/hygiene og spisesituasjoner
    - Behov for tilsyn innendørs/utendørs/på natten
  - Det gis ikke hjelpestønad til praktisk bistand som matlaging rydding, vasking eller innkjøp

# NÆRMERE OM VILKÅRENE FOR HJELPESTØNAD

- Folketrygdloven § 6-4 : «*varig sykdom*»
  - Varighetskravet knytter seg til varigheten av sykdommen
  - Hovedregelen er at hjelpebehovet må vare i minst 2-3 år
  - Stadig tilbakevendende hjelpebehov kan også anses som varig
  - Tvil om varigheten skal komme pasienten til gode

# HJELPESTØNAD FORTSETTER

- Hjelpestønad er skattefri
- Utgiftene til pleie og tilsyn må tilsvare minst 2-2,5t privat hjelp pr. uke
- Fastsatte satser
  - Ca. 15 000 per år (sats 1). Forhøyet hjelpestønad: ca. 30 000 - 90 000 per år.(sats 2-4)
- Ingen bestemt grense for hvor lenge du kan motta ytelsen

# FORHØYET HJELPESTØNAD

- I folketrygdloven § 6-5 står det:

*«Forhøyet hjelpestønad ytes til et medlem under 18 år som har **vesentlig større** behov for tilsyn, pleie og annen hjelp enn det som hjelpestønad etter § 6-4 dekker. Forhøyet hjelpestønad ytes bare dersom stønaden gir medlemmet bedre muligheter til å bli boende i familiehjemmet.*

*Forhøyet hjelpestønad utgjør 2, 4 eller 6 ganger ordinær hjelpestønad for tilsyn og pleie*

*Ved avgjørelsen av om det skal ytes forhøyet hjelpestønad, og i tilfelle hvilken sats stønaden skal ytes etter, legges det vekt på*

- *hvor mye medlemmets fysiske og psykiske funksjonsevne er nedsatt,*
- *hvor omfattende pleieoppgaven og tilsynet er,*
- *hvor stort behov medlemmet har for stimulering, opplæring og trening,*
- *hvor mye pleieoppgaven binder den som gjør arbeidet*



# NÆRMERE OM VILKÅRENE FOR FORHØYET HJELPESTØNAD

- § 6-5 «*vesentlig større*»
  - Minst 7 timer omsorg utover vanlig omsorg for friske barn
  - Trekke fra det som er rimelig å forvente av familiemedlemmer
  - Viktig med grundig medisinsk dokumentasjon

# SATSENE FOR HJELPESTØNAD

## Hjelpestønad

Sats	Per år	Per måned	Kommentar
1	14 748 kr	1 229 kr	Tilsyn og pleie

## Forhøyet hjelpestønad

Sats	Per år	Per måned	Kommentar
2	29 496 kr	2 458 kr	Dobbel ordinær hjelpestønad
3	58 992 kr	4 916 kr	Fire ganger ordinær hjelpestønad
4	88 488 kr	7 374 kr	Seks ganger ordinær hjelpestønad

# FORHOLDET MELLOM OMSORGSSTØNAD OG HJELPESTØNAD

- Hjelpetønad fra NAV, omsorgstønad fra kommunen
- Hjelpetønad gis til pasienten, omsorgstønad til omsorgspersonen
- Reduksjon av omsorgstønad på grunn av hjelpetønad
- Mange kommuner krever at du har søkt om hjelpetønad før det tas stilling til omsorgstønad

# PLEIEPENGER

## Folketrygdloven § 9-10:

Ytelse som skal kompensere for omsorgspersonens bortfall av inntekt i en midlertidig periode der et barn på grunn av «**sykdom, skade eller lyte**» har behov for «**kontinuerlig tilsyn og pleie** og medlemmet derfor må være **borte fra arbeidet**».

- Krav om å være yrkesaktiv, jf. «borte fra arbeidet»
- Krav om tap av pensjonsgivende inntekt
- Primært for barn under 18 år
- Ordningen ble vesentlig utvidet i 2017

# NÆRMERE OM VILKÅRENE

## «Sykdom, skade eller lyte»

- Ikke nok med en diagnose, individuell vurdering ut fra tilstand og funksjonsevne
- Avgrenses mot «helt kortvarige og bagatellmessige sykdomstilstander» som i stedet skal inngå i omsorgspengeordningen (sykt-barn-dager)

## «Kontinuerlig tilsyn og pleie»

- Barnet skal i utgangspunktet ikke kunne overlates til seg selv
- Behovet for tilsyn og pleie kan ikke være sporadisk eller periodevis
- Likevel ikke krav til døgnkontinuerlig tilsyn
- Kjennelse i Trygderetten – TRR-2020-1001

# KRAV TIL DOKUMENTASJON

## Folketrygdloven § 9-16:

*«For å få rett til pleiepenger etter [§ 9-10](#) må det legges fram en legeerklæring fra lege i spesialisthelsetjenesten.*

*Det samme gjelder ved forlengelse av pleiepengeperioden.*

*Det må dokumenteres at barnet har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie på grunn av sykdom, skade eller lyte»*

# PLEIEPENGENS STØRRELSE

- Pleiepenger beregnes på samme måte som sykepenger
- 260 dager gis full kompensasjon (opp til 6G)
- Etter 260 dager gis 66 prosent av beregningsgrunnlaget
- Til arbeidstakere yter trygden feriepenger til pleiepenger

# PLEIEPENGENES VARIGHET

- Maks 1300 dager (fem år sammenhengende uttak 100 prosent)
- Det er anledning til å ta ut graderte pleiepenger ned til 20 prosent når barnet har tilsyn av andre.
- Kan utvides dersom barnet har livstruende eller «svært alvorlig» sykdom, likevel ikke mer enn 10 år



# PÅRØRENDES BARNs RETTIGHETER

*Helsepersonells plikt til å bidra til å ivareta mindreårige barn som er pårørende til foreldre eller søsken*

# HELSEPERSONELLOVEN § 10 A

*«Helsepersonell skal bidra til å ivareta det behovet for informasjon og nødvendig oppfølging som mindreårige barn kan ha som følge av at barnets forelder eller søsken er pasient med **alvorlig somatisk sykdom**»*

Plikten utløses ved «alvorlig somatisk sykdom»

- Avgjørende er om pasientens helsetilstand er slik at den gir eller kan gi vesentlige konsekvenser for nær familie og søsken av pasienten.

# HVORDAN?

Helsepersonell skal selv avklare om pasienten har mindreårige barn eller søsken og vedkommendes informasjons- eller oppfølgingsbehov.

- Er helsetilstanden egnet til å gjøre barn/søsken utrygge, sårbare eller redde?
- Lav terskel for å vurdere behovet

Spesialisthelsetjenesteloven § 3-7 a:

- Helseinstitusjoner «...skal i nødvendig utstrekning ha barneansvarlig personell» som har «ansvar for å fremme og koordinere helsepersonells oppfølging av mindreårige som er pårørende»

## EKSEMPLER PÅ AKTUELLE TILTAK OG OPPFØLGING

- a) *«Samtale med pasienten om barnets informasjons- og oppfølgingsbehov. Tilby informasjon og veiledning om aktuelle tiltak. Innenfor rammen av taushetsplikten skal barnet også tilbys å delta i samtalen»*
  
- b) *«Innhente samtykke til å foreta oppfølging som helsepersonellet anser som hensiktsmessig»*
  
- c) *«Bidra til at barnet og personer som har omsorg for barnet, i overensstemmelse med reglene om taushetsplikt, gis informasjon om pasientens sykdomstilstand, behandling og mulighet for samvær.»*

# Litt forvaltningsrett

Alle avgjørelser knyttet til omsorgsstønning, hjelpestønning og pleiepengene skal kommunen gjøre ved enkeltvedtak.

- Skriftlig
- Begrunnet
- Innsyn i sakens dokumenter
- Informasjon om klageadgang

# ADVOKATFIRMAET LEGALIS AS

- Medlemmer av ME-foreningen har gratis samtale med advokat
- Ved behov for ytterligere rettshjelp gis det en rabattert timepris
- Avtalen gjelder alle rettsområder
- Kontakt oss på [advokat@legalis.no](mailto:advokat@legalis.no) eller tlf. 22 40 23 00
- Vi har også en egen chat for medlemmer av ME-foreningen:
- <https://advokatchatten.no/me-foreningen>